

Slutrapport

Samordnare Nära Mat 2017–2020

Jenny Bucht (2017–2018)
Hulda Wirsén (2019–2020)

Text: Hulda Wirsén, Länsstyrelsen i Norrbotten

Sammanfattning

För att säkra igångsättningen av åtgärderna i Nära Mat: Norrbottens livsmedelsstrategi 2016–2020 tillsattes en samordnare under åren 2017–2020. Samordnaren har fungerat som en katalysator och nod i arbetet med att genomföra både den regionala och den nationella livsmedelsstrategin i länet.

Samordnaren har jobbat intensivt för att förankra och etablera arbetet med strategins åtgärder genom att delta på möten, hålla föredrag och på olika sätt representera och driva näringens utvecklingsområden i länet. Intresset för lokal mat har ökat kraftigt under perioden och kännedomen om Nära Mat har spridits i snabb takt både regionalt och nationellt. Stort fokus har legat på att synliggöra syftet med livsmedelsstrategierna genom ökad kunskap om hållbar och lokal mat till berörda målgrupper. Arbetet har också inneburit att stärka samarbeten mellan både regionala och nationella aktörer i och omkring livsmedelskedjan. Samordnaren har utöver det även initierat, medfinansierat och deltagit vid uppstart av regionala projekt och åtgärder. Samordnaren har varit projektledare för flera projekt och stöttat andra projekt genom projekt-, styr- och arbetsgrupper. Samordnaren har funnit finansieringslösningar för flertalet åtgärder som möjliggjort externa projekt. Samordnaren har varit sammanhållande av kollegornas gemensamma arbete på Länsstyrelsen, som jobbar med konkreta åtgärder för strategin. Regelbundna möten för planering och genomförande av aktiviteter har arrangerats.

Kommunikation har också varit en viktig nyckel för att nå ut med budskap och stödja olika verksamheter, ett område som blivit allt viktigare pga. spridningen av Covid 19. Samordnaren har haft huvudansvaret för Nära Mat:s webbplatser, konton på sociala medier och själv genomfört mycket arbete med kommunikation. Samordnaren har som projektledare aktivt jobbat med den konsumentinriktade informationskampanj som löpt under 2019–2020. Nära Mat podden är ytterligare en satsning som samordnaren initierat, sjösatt och som Nära Mat nu jobbar med löpande. Dessutom har samordnaren, med kollegor, under hela perioden deltagit i intervjuer i radio, tv, olika tidningar och tidskrifter – både regionala och nationella.

Åtgärderna har ökat kunskapen om våra hållbara norrbottniska livsmedel och medvetandet hos samhällsinvånare men också politiker och tjänstemän i länet. Att äta och köpa norrbottnisk mat är en god handling! Fler unga söker nu till Grans naturbruksgymnasium i Öjebyn, som finns kvar, och produktionsvärdet i primärproduktionen har ökat med 25 miljoner sedan 2015. Vi ser också ett ökat samarbete mellan aktörer för att jobba mot en gemensam målsättning. En positiv start, där ett långsiktigt fortsatt arbete är nödvändigt.

Projektägare

Länsstyrelsen i Norrbotten, Andreas Lind (2017–2019) & Susanne Friberg (2020),
Näringslivschef

Mål

Det övergripande målet med projektet har varit en livskraftig landsbygd och en hållbar utveckling i länet. Detta skulle åstadkommas genom att:

- öka livsmedelsproduktionen i länet
- livsmedelssektorn främjar sysselsättning och tillväxt i länet
- öka kunskapen om hållbar matproduktion hos norrbottningarna

Vid halvårsskiftet 2019 ska begreppet Nära Mat och dess bakomliggande syfte vara väl känt i Norrbotten. Samtliga kommuner ska ha god kännedom om hur matvalen bidrar till hållbarhet. Ett starkare nät finns mellan livsmedelsproducenter, förädlare och kommuner.

Dessutom:

- Åtgärderna i strategin ska diskuteras och utvärderas och det flesta ska genomföras.
- Alla kommunerna ska besökas för dialog och goda exempel. Varje kommun har en kontaktperson utsedd för arbetet med livsmedelsstrategin. Kontaktpersonen är väl insatt i strategin.
- Huvuddelen av länets livsmedelsföretag ska besökas eller kontaktas för dialog.
- En konferens genomförs årligen för att sprida arbetet, skapa kontaktytor och ge möjlighet till inspel.
- Strategin uppdateras och utvecklas årligen med hjälp av styrgruppen, intern referensgrupp och externa inspel.

Syfte

Projektets syfte var att bidra till att åtgärderna i den regionala livsmedelsstrategin kom igång samt att främja samarbetet mellan olika aktörer med koppling till livsmedelskedjan. Projektet skulle också bidra till uppsatta mål genom att sprida kunskap om hållbar matproduktion och främja utveckling hos länets livsmedelsföretag för att stärka lönsamhet och konkurrenskraft.

För att främja regional tillväxt hos våra livsmedelsföretag har insatser riktat sig till aktörer i livsmedelskedjan men också till konsument/allmänhet. Det gäller frågor som rör miljömål, klimat, folkhälsa och krisberedskap i länet. Samt möjligheter inom förnyelsebar energi, kretslopp och integration.

Projektet har också syftat till att bidra till att den nationella livsmedelsstrategin får genomslag i länet och att åtgärder kommer till stånd. En önskan har också funnits om att kunna involvera nya målgrupper och aktörer för att ta den regionala strategin ett steg längre.

Avgränsningar

Arbetet har omfattat norrbottnisk livsmedelsproduktion med fokus på företag inom jordbruk och trädgård. Jordbruk och trädgård är omsättningsmässigt den största sektorn inom livsmedelsproduktionen i länet. Jordbruket är också den näring som står inför stora utmaningar. Länsstyrelsens uppdrag i den regionala livsmedelsstrategin att sprida fakta om hållbar matproduktion är ambitionen att täcka alla livsmedel som växer i Norrbotten.

Mat från fiske, rennäring och skog har berörts men projektet har inte aktivt jobbat gentemot dessa producenter i form av konkreta åtgärder. Projektet har dock bidragit till att stimulera samverkan mellan olika näringsgrenar och sektorer. Som exempel kan nämnas att regionrådet under 2020 kallat samordnaren till möte med yrkesfiskare och Norrbottens kustfiskares producentorganisation. Det hade då sedan en tid tillbaka funnits önskemål inom Region Norrbotten om ett utökat samarbete mellan Nära Mat och de blå näringarna. En representant från Norrbottens kustfiskares producentorganisation har efter det mötet ingått i arbetsgruppen för revideringsprocessen av strategin under 2020 (projekt Nära Mat 2.0).

För rennäringen har Sametinget det huvudsakliga ansvaret och uppdrag i regleringsbrevet att jobba med samisk mattradition. Samordnaren från Nära Mat har vid flertalet tillfällen sökt och haft kontakt med tjänstemän från Sametinget för att föra en dialog kring gemensamma arbetsområden. Dessa tjänstemän har även aktivt bjudits in till Nära Mat:s aktiviteter som riktar sig till aktörer i livsmedelskedjan i Norrbottens län. I januari 2020 besökte samordnaren för Nära Mat en kurs om inälvsmat i Jokkmokk, som arrangerades av Sametinget, för att få ett fysiskt möte med projektledaren som jobbar med samisk mat. Utöver det finns en dialog mellan samordnaren för Nära Mat och Samernas riksförbund men också med Slow Food Sápmi.

Målgrupp

Arbetet inom projektet för samordning av Nära Mat kommer i första hand riktas mot:

- Organisationer med ansvarsområden i regionala livsmedelsstrategin
- Länets kommuner
- Projektägare med koppling till Nära Mat arbetet
- Skolchefer och rektorer
- Nationella livsmedelsstrategin
- Livsmedels och livsmedelsförädlade företag
- Regionala utvecklingsstrategin

Åtgärderna inom strategin som ska komma till stånd riktas direkt eller indirekt mot alla norrbottningar.

Projektorganisation och samarbeten

Styrgruppen har bestått utav följande fyra representanter:

Landstinget i Norrbotten/Region Norrbotten

Anna Lindberg, Regional utvecklingsdirektör (2017)
David Sundström, Näringslivschef (2018-2019)
Monica Leijon, Näringslivschef (2020)

Länsstyrelsen i Norrbotten

Victoria Bystedt, Lantbruksdirektör (2017)
Erica Johansson, Lantbruksdirektör (2018–2019)
Susanne Friberg, Näringslivschef (2020)

Norrbottnens kommuner

Anita Lindfors, Utvecklingsstrateg (2017–2020)

LRF Norrbotten

Herbert Nyman, Ordförande och mjölkbonde (2017)
Lars Ericsson, vice Ordf och mjölkbonde (2018–2020)

Projektledare och samordnare:

Jenny Bucht (2017–2018) och Hulda Wirsén (2019–2020)

Organisationer som haft ansvarsområden i den regionala strategins åtgärdsprogram (2016–2020):

- LRF Norrbotten
- Hushållningssällskapet
- Landstinget i Norrbotten/Region Norrbotten
- Swedish Lapland
- Handelskammaren
- Energikontor i Norr
- Luleå tekniska universitet
- Grans Naturbruksgymnasium
- Norrbottens Kommuner
- Slow Food Sápmi
- Samernas utbildnings-centrum
- Norrbottens kustfiskares producentorganisation

Effekter och förväntat resultat

Det kortsiktiga förväntade resultatet har varit en livskraftig och ökande livsmedelsproduktion i Norrbotten.

På lång sikt måste enskilda och samhällets aktörer förstå möjligheten med livsmedelsproduktion och den globala trippla utmaningen; ökad befolkning, ökat välstånd och klimatförändring.

Kopplingar till andra projekt och verksamheter

Projektets huvudsyfte har varit att samordna de projekt som skall drivas genom den regionala livsmedelsstrategin. Ett annat syfte har varit att tydliggöra livsmedelsproduktionens betydelse i den Regionala utvecklingsstrategin. En förhoppning har funnits att den regionala livsmedelsstrategin skall kunna kopplas ihop med den nationella livsmedelsstrategin.

Aktiviteter, genomförande och resultat

I projektplanen presenteras ett antal konkreta ansvarsområden för samordnaren under åren 2017–2020. Nedan listas dessa ansvarsområden tillsammans med genomförande och resultat.

1. Vara ett bollplank och stöttning för aktörerna med ansvarsområden i den regionala strategin.

Att göra: Detta innefattar både uppsökande verksamhet för dialog kring och uppföljning av åtgärdernas genomförande och att vara tillgänglig för aktörer som vill diskutera genomförandet av strategin

Genomförande och resultat:

Regelbundna avstämningar och möten med aktörer i länet

Samordnaren har under hela perioden haft regelbundna möten med regionala aktörer såsom enskilda företagare i livsmedelskedjan (både stora och små), Hushållningssällskapet, LRF Norrbotten, projekt Gröna Näringar, kommuner i länet, Region Norrbotten, Norrbottens kommuner, RISE, Luleå tekniska universitet, Teknikens hus, Norrbottens kustfiskares producentorganisation, Samernas riksförbund, Slow food sapmi och andra aktörer för att följa, stötta och initiera åtgärder eller för ökad dialog och samarbete.

*Företagsbesök har genomförts under hela projektperioden, här besöks hortonom Ulrik Hietala som visar sina odlingar av gurka och tomater på Hietala handelsträdgård norr om Övertorneå.
Foto: Hulda Wirsén*

Aktörer tar regelbundet kontakt med samordnaren för att presentera projektidéer där samordnaren kan hjälpa till med förslag på finansiering, pågående liknande arbete som finns eller samarbeten som kan vara aktuella för aktören. Samordnaren har bidragit med individuellt stöd och föreslagit finansieringsalternativ både för potentiella projektägare men också till företagare som funderar på olika typer av investeringar.

Projekt och samarbeten där samordnaren formellt ingått i projekt-/arbetsgrupper:

- Projekt Renodlat – Ingått i projektgrupp under 2017–2018 och deltagit i WS och projektaktiviteter som föredragshållare. Projekt Renodlat fick Ullbaggerpriset år 2019 i kategorin ”Nya affärsmöjligheter på landsbygder” som mottogs av projektledaren Cora Karlsson. Landsbygdsnätverket delar ut priset under sin nationella konferens.
- Projekt Gröna Näringar – ingått i projektgruppen 2018–2020 och varit aktiv i arbetsgruppen för Öjeby lantbuksmässa 2018–2020.
- Projekt DC-odling. Samordnaren har deltagit på WS vid uppstart 2019 och initierat Nära Mat:s trädgårdsutvecklare att delta i WS och arbetsgrupper under 2019–2020.
- Nära Mat-teamet på Länsstyrelsen har under 2019–2020 bestått av projektledare Gunnar Jonsson (projekt Hållbar livsmedelskompetens i skolan) och projektledare Elisabeth Öberg (projekt Trädgårdsutvecklare). Samordnaren har ansvaret att sammankalla till regelbundna möten för att öka samarbetet i arbetsgruppen. Under 2020 har även Åsa Jonsson ingått i denna grupp som stödresurs (20 %) för kommunikationsinsatser genom Nära Mat:s konsumentinriktade informationskampanj ”Mer norrbottensk mat på tallriken”.
- Informationskampanjen ”Mer norrbottensk mat på tallriken” har tagits fram av samordnaren tillsammans med en projektgrupp på företaget Mera Media mellan 2018–2020. Samordnaren har under 2019 haft veckovis uppföljning med projektledare från Mera Media för att gemensamt planera och leda arbetet. Samordnaren har också sammanställt hållbarhetsfakta om den norrbottenska och svenska maten och föreslagit lantbrukare och livsmedelsproducenter som sedan filmats och intervjuats till det material som efter det producerats. Efter att Mera Media avslutat sitt uppdrag har samordnaren för Nära Mat sett till att kampanjen fortsatt att spridas på sociala medier under 2020, med hjälp av egna projektmedel men också projektmedel som samordnaren sökt och beviljats och genom kollegan Åsa Jonssons arbetsinsats.

*Företagsbesök och representation kan ske samtidigt. Samordnaren deltog som inledningstalare under 2019 på LRF Norrbottens konsumentaktivitet Fårsläpp som arrangerades hos Desiree och Peter Cedering i Överkalix.
Foto: Hulda Wirsén*

Skapa nätverk och stödja fortsatt utvecklingsarbete genom regional projektbank

På webbplatsen www.naramat.nu finns sedan våren 2020 en regional projektbank med över 30 projekt eller satsningar som synliggör pågående och avslutat arbete med koppling till Nära Mat:s åtgärdsprogram. Webbplatsen utgör en viktig funktion som plattform för löpande information och stöd för regionala och nationella aktörer på området men också företag i branschen. På sociala medier har samordnaren under perioden delat och synliggjort inbjudningar, aktiviteter och pågående arbete som sker regionalt och nationellt. Projektbanken har bidragit till att aktörer själva kunnat följa upp förstudier och redan genomfört arbete för att följa upp med ytterligare aktiviteter som leder till vidare utveckling på olika områden. Ett konkret exempel är förstudien kring digital handel som bidragit till ett uppföljande projekt som initierats och drivs av anställda inom projekt Gröna Näringar.

Nätverkande med andra branschföreträdare i länet

Under 2019 sökte Samordnaren en plats till ett utvecklingsprogram för länets framtida ledare, Latitude 66, som drivs av LTU business. Av 30 sökande fick 16 stycken en plats i programmet som kom från olika branscher och verksamhetsområden. Samordnaren för Nära Mat fick en av dessa platser och deltagandet har skapat ett större nätverk inom länets näringsliv. Deltagandet har hjälpt samordnaren att utveckla sig själv i sitt arbete men även möjliggjort nya, branschöverskridande, nätverk och samarbeten som utvecklat Nära Mat:s verksamhet ytterligare. Utvecklingsprogrammet har pågått fram till hösten 2020.

Utvecklingsprogrammet Latitude 66 för framtida ledare i Norrbotten. Hulda Wirsén kan ses th i bild. (Bild: ltubusiness.se)

Resultat

Samordnarens roll och arbete har bidragit till att fler aktörer i länet nu har kännedom om strategins mål och syfte men också pågående aktiviteter och åtgärder. Aktörer har fått aktivt stöd i sitt arbete framåt mot en gemensam målbild. Samordnaren har genom dessa kontaktytor skapat nätverk och förbättrat behovsanalys och genomförande av åtgärder. Därmed har samordnaren kunnat hjälpa till att initiera och starta upp viktiga aktiviteter med koppling till det strategiska åtgärdsprogrammet.

2. Vara regionens koppling och bollplank mot den nationella livsmedelsstrategin.

Att göra: Detta kan innebära kontakter med departement och ansvariga myndigheter eller att vara delaktig i uppdrag som lämnas till länsstyrelse eller region. Bidra till att den nationella livsmedelsstrategin omsätts i åtgärder regionalt och att dessa, i den mån det är relevant, inarbetas i den regionala strategin.

Genomförande och resultat:

Nationella livsmedelsstrategin - åtgärder för norra Sverige

”Det övergripande målet för livsmedelsstrategin ska vara en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.”

3 strategiska områden har presenterats (nationella livsmedelsstrategin):

- Regler och villkor
- Konsument och marknad
- Kunskap och innovation

Två handlingsplaner för den nationella strategin har presenterats fram till år 2020. Olika nationella projekt och satsningar har gjorts.

Under 2017 satsade regeringen 100 miljoner extra till Norrlandsstödet.

- *Den här förstärkningen har oerhört stor betydelse och är en stark signal om att regeringen tror på en livsmedelsproduktion i hela landet. Om man tittar på den utveckling vi haft i Norrland kring jordbruk så har det gått mycket snabbare nedåt än i övriga Sverige. Det här är nödvändigt om vi ska kunna behålla jordbruket och i förlängningen livsmedelsindustrin i Norrland, säger landsbygdsminister Sven-Erik Bucht (S), till Land Landbruk (7 september 2017).*

Andra exempel på viktiga nationella satsningar för det norrländska lantbruket är de medel som under perioden riktats till den norrländska växtförädlingen. SLU i Rönneby, Umeå, ansvarar för genomförandet. Gällande livsmedelsförädlingen så definieras numer Eldrimner i Jämtland som ett nationellt mathantverkscentrum och har fått nationella medel med stöd av den andra och tredje nationella handlingsplanen. På Eldrimner erbjuds numer YH-utbildningar i mathantverk utöver de kortare kurser som tidigare också arrangeras. På webbplatsen www.naramat.nu finns en sida som heter ”Nationella projekt och aktörer” som synliggör för våra regionala aktörer några av de konkreta satsningar som gjorts nationellt. På webbplatsen finns också information om den nationella strategin och länk till regeringens webbplats för extra intresserade regionala aktörer.

Under 2020 beviljade Formas fyra centrum för hållbarhet och konkurrenskraft i Livsmedelssystemet. I satsningen fördelades 192 miljoner kronor mellan dessa fyra, med ett

stort antal deltagande parter runt om i Sverige. Nära Mat är formellt stödjande part i en av dessa beviljade centrumbildningar, ”BLUE FOOD – Centre for seafood of the future”, där samordnaren för Nära Mat i augusti 2020 formulerat ett stödbrev till ansökan från Norrbottens livsmedelsstrategi och Länsstyrelsen i Norrbotten. Huvudsökande är KTH och med ingående parter som Göteborgs universitet, SLU, Uppsala universitet, RISE, Innovatum, IVL, Orkla, Region Västra Götaland och Region Stockholm. Blue Food beviljades 48 miljoner kronor.

En annan intressant centrumbildning som beviljades från Formas under 2020 är ”SustAinimal – a collaborative research center exploring the future role of livestock in sustainable and competitive Swedish food production systems”. Huvudsökande är SLU Uppsala där ingående parter är RISE, Statens Veterinärmedicinska Anstalt SVA, Uppsala universitet, Linköpings universitet, Högskolan Dalarna, Lantmännen, Lantbrukarnas Riksförbund, Hushållningssällskapet, Norrmejerier, KLS Ugglarps, Agroväst, Vreta Kluster, Växa Sverige, Gård & Djurhälsan, Föreningen Svenskt Naturbeteskött, Svenska Vallföreningen. SLU i Umeå kommer jobba med delar av uppdraget. Nära Mat har inte varit involverad i ansökan men ser fram emot resultatet av detta arbete för de nordliga delarna i landet.

Regionala samordnarens samarbete med nationella aktörer och nätverk

Samordnaren för Nära Mat har under hela perioden haft löpande kontakt med nationella aktörer så som Jordbruksverket, Tillväxtverket, Livsmedelsverket, SLU, olika företag i branschen, Länsstyrelser i andra län och diverse samordnande funktioner som jobbar med genomförandet av den nationella livsmedelsstrategin.

Sedan våren 2019 är samordnaren för Nära Mat en av Norrbottens två representanter i Livsmedelsverkets nationella nätverk för goda matvanor. Nätverket omfattar representation från hela landet från Regioner och centrala myndigheter såsom Konsumentverket, Jordbruksverket och Folkhälsomyndigheten. Två fysiska träffar per år arrangeras som även kompletterats med digitala träffar och informationsutbyte via ett samverkansforum, digitala möten och e-post. Som andra representant i nätverket medverkar Malin Sand leg. dietist från Region Norrbotten. I nätverket finns den nationella livsmedelsstrategin med som ett av flera fokusområden där man får ta del av goda exempel på åtgärder från andra regioner. I nätverket diskuteras också, på en hög nivå, vilka åtgärder som saknas och vad som kan utvecklas både regionalt och nationellt kring riktlinjer, stödmaterial och dyl. Under 2020 fick samordnaren för Nära Mat presentera vår regionala verksamhet men också specifikt vad vi jobbat med kring livsmedelsberedskap i Norrbotten. Responsen på vår verksamhet var mycket god från nätverkets deltagare och samordnaren blev kontaktad personligen av flera deltagare i efterhand för en utvecklad dialog. Det regionala arbetet med livsmedelsberedskap i Norrbotten kan dock utvecklas ytterligare, vilket samordnaren konstaterade.

Jordbruksverket har fram till och med 2020 haft i uppdrag av regeringen att samordna de regionala aktörerna, där Eva Sundberg varit ansvarig på Jordbruksverket. Eva och samordnaren för Nära Mat (både Jenny och Hulda) har sedan flera år haft ett gott informationsutbyte. Som exempel deltog Eva som föredragshållare i Sikfors år 2018. LRF Norrbotten arrangerade aktiviteten tillsammans med Nära Mat där fokus var offentliga måltider och offentlig upphandling. Dagen riktade sig till livsmedelskedjans aktörer men

också till lokala politiker från länets kommuner och deltagarantalet var stort, där många olika aktörer fanns representerade fysiskt.

Eva Sundberg, Jordbruksverket, och Gunnar Jonsson, Länsstyrelsen i Norrbotten samtalar vid studiebesök på Barnkompaniet i Boden våren 2019. Foto: Hulda Wirsén

I Maj 2019 kom Eva Sundberg upp till Boden tillsammans med en kollega för att spela in ett avsnitt av Podden Landet som Landsbygdsnätverket administrerar. Avsnittet kom att handla om projektet Hållbar livsmedelskompetens i skolan som Nära Mat kollegan Gunnar Jonsson är projektledare för. Inspelningen skedde på förskolan Barnkompaniet. Deltog i programmet gjorde Hulda Wirsén, Gunnar Jonsson och Åsa Ronnqvist från barnkompaniet. Eva är mycket imponerad över det arbete som sker inom detta område i Norrbotten och har vid flertalet tillfällen lyft fram Nära Mat och Norrbotten i nationella sammanhang. Exempelvis under den nationella digitala konferens som Tillväxtverket och Jordbruksverket arrangerade i december 2020. Där visades Nära Mat:s skolfilm upp, som ett av de två goda regionala exempl som fick utrymme i programmet. Till denna konferens var 640 personer anmälda.

Under 2019 arrangerade Jordbruksverket ett antal klusterträffar runt om i landet. Så också i Umeå, för de 4 nordliga länens representanter. Samordnaren för Nära Mat spred inbjudan till de regionala aktörerna i Norrbotten och genomförde en presentation av de aktiviteter som skett i vårt län. Presentationen gjordes tillsammans med de aktörer som jobbar i Norrbotten som också befann sig på plats (LRF, HS, Gröna Näringar, Lst och Nära Mat kollegor).

Hulda Wirsén presenterar Nära Mat, Norrbottens livsmedelsstrategi, vid Jordbruksverkets Klusterträff i Umeå under hösten 2019. På scenen deltar även Mats Granath (LRF), Beatrice Ramnerö (Gröna Näringar), Pelle Johansson (HS), Elisabeth Öberg (Nära Mat) och Gunnar Jonsson (Nära Mat).

Exportsatsningar genom nationella projektet "Try Swedish" har gjorts under perioden. Samordnaren har medfinansierat norrbottensk representation i en nationell arbetsgrupp under 2019 för att öka möjligheterna till mer export av norrbottensk mat. Pelle Johansson, matkonsulent från Hushållningssällskapet, har representerat Norrbotten i den nationella arbetsgruppen. Han har även gjort studiebesök till Tyskland och skrivit en Guide till den tyska marknaden. Genom projekt har Pelle också, tillsammans med producenter från Norrbotten, deltagit i det nationella projektets resa till mässan "Grüne Woche" i Tyskland, för att marknadsföra svensk och norrbottensk mat. Region Norrbotten har deltagit i detta exportsamarbete genom att möjliggöra medfinansiering av producenters medverkan på resor.

I maj 2019 deltog samordnaren på "Matdagen" i Stockholm som är Livsmedelsföretagens branschdag. Antalet deltagare är begränsade och

Matdagen 2019 erbjöd bland annat debatt om mat och hälsa. Foto: Hulda Wirsén

dagens program mycket åtråvärt att ta del utav. Samordnaren blev mycket inspirerad av både konferensens innehåll, som hade tema folkhälsa, men också av det proffsiga genomförandet.

Under hösten 2019 deltog samordnaren, tillsammans med kollegor från Länsstyrelsen i Norrbotten på årets LEKS-konferens i Stockholm. Tema för året var livsmedelsförsörjning och arbetet med livsmedelsstrategin. Konferensen samlar Länsstyrelsernas sakkunniga inom klimat- & energifrågor för att ta del av ny kunskap, skapa nätverk och byta erfarenheter med varandra. Där deltog även fler som jobbar med regionala livsmedelsstrategier som samordnaren då fick möjlighet att träffa, exempelvis Västernorrland och Värmland.

LEKS-konferensen 2019 hade temat livsmedelsstrategi där bland annat frågeställningar kring markanvändning berördes. Foto: Hulda Wirsén

Samordnaren har under 2019 deltagit i en tvärgrupp i hållbarhetsprojektet "Future Fit Farming" som Lantmännen jobbat med internt och som inneburit ett par resor ner till huvudkontoret i Stockholm. Arbetet resulterade i rapporten "Framtidens jordbruk" som lanserades hösten 2019 och som uppmärksammats nationellt. Samordnaren blev vid lanseringen i november 2019 inbjuden till Lantmännens distriktsstyrelsekonferens i Stockholm och fick äran att representera tvärgruppen genom ett kortare anförande på scenen. På denna konferens deltar alla förtroendevalda distriktsstyrelserna från hela landet tillsammans med Lantmännens koncernstyrelse och ledning.

Genom Latitude 66 deltog samordnaren för Nära Mat på en studieresa till Stockholm i januari 2020. På resan gjorde gruppen studiebesök på bland annat Formas, Näringsdepartementet och Riksdagen där Ida Karkiainen (S) var värdinna och visade gruppen runt i lokalerna och berättade mer om sitt och riksdagen uppdrag. Vi fick träffa Ola Alterå, bördig från Piteå, kanslichef på klimatpolitiska rådet och vi diskuterade klimatmål och utmaningar som kan finnas. Gruppen besökte också Max Burgers där man träffade hållbarhetschef Kaj Török och hade givande diskussioner även där. Företaget Tuff ledarskapsträning besöktes och grundaren Karin Tenelius berättade om sitt arbete men också Norrsken (www.norrsken.org) gjorde stort intryck på gruppen. En resa som gav både nya kunskaper, insyn, insikt, inspiration och förstärkte nätverket. Det är bra för Nära Mat att finnas med som representant från de gröna näringarna på denna typ av plattformar, för att öka samarbetet mellan olika branscher. Synliggöra för andra representanter att våra frågor är viktiga för alla, och att vi har en mycket god sakkunskap i ämnet och i samhällsutvecklingsfrågor. Många inser att

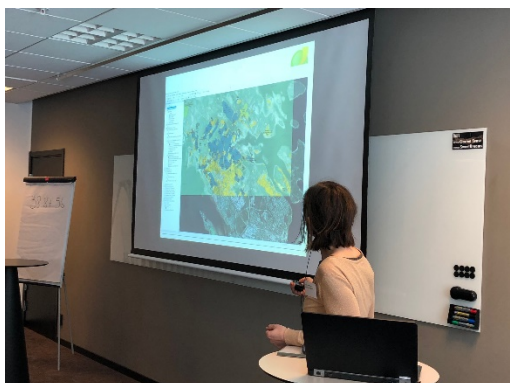
livsmedelsbranschen är väldigt central i ett hållbart samhällsbyggande, och att vår bransch har stor kunskap och erfarenhet kring gemensamma frågor.

Studieresan till Stockholm i januari 2020 med gruppen Latitude 66 bjöd bland annat på besök i Sveriges riksdag där Ida Karkiainen (S) från Haparanda visade gruppen runt. Foto: Hulda Wirsén

Regionala aktiviteter med koppling till den nationella livsmedelsstrategin

Rapporten "Planeringsunderlag för brukningsvärd jordbruksmark i Norrbotten" som presenterades av Länsstyrelsen i februari/mars 2019 har väckt stor uppmärksamhet nationellt. Rapporten vänder sig till kommunernas politiker och tjänstemän i Norrbotten men också till tjänstemän på länsstyrelsen som jobbar med översiktsplanering och fysiskplanering. Inför den nationella miljömålskonferensen år 2020 fick samordnaren en förfrågan om att delta i posterutställningen med denna rapport. Därmed trycktes rapporten, som samordnaren tänkt ta med sig till konferensen. Dock ställdes konferensen in till följd av covid 19. Sedan rapporten släpptes har flertalet tjänstemän från andra Länsstyrelser (tex Västernorrland, Jönköping, Kalmar, Sörmland) och kommuner (Norrköping och Värnamo) på andra platser i landet hört av sig. De har då startat upp ett eget liknande arbete i sina respektive län och kommuner för att möta behovet av verktyg, kunskapsstöd och underlag i dessa svåra frågor. Rapporten presenterades under våren 2019 för Norrbottens offentliga aktörer under samhällsbyggnadsdagarna, där författarna Hulda Wirsén, då Hushållningssällskapet numer Nära Mat, och Kristina Sigfridsson från Hushållningssällskapet deltog. Rapporten har

initierats av medarbetare på Länsstyrelsen i Norrbotten under 2018 där samordnaren för Nära Mat ingått i planeringsgruppen. Föreningen Den goda jorden har skickat ett undertecknat brev till författarna för "en intressant och välskriven rapport".

Samhällsbyggnadsdagarna 2019. Kristina Sigfridsson redogör för kartmaterialet som tillhör rapporten "Planeringsunderlag för brukningsvärd jordbruksmark i Norrbotten". Foto: Hulda Wirsén

I februari 2018 arrangerades av bland andra Länsstyrelsen i Norrbotten en två dagars workshop i Pajala, på området *livsmedelsberedskap*. Målet var att identifiera samhällsviktig verksamhet och många av länets kommuner fanns representerade tillsammans med andra offentliga aktörer. Första dagen hölls många föredrag för att öka förståelsen för, och kunskapen om, livsmedelskedjan i Norrbotten. Samordnaren för Nära Mat höll föredrag denna dag. Andra dagen jobbade deltagarna med att identifiera samhällsviktig verksamhet inom livsmedelssektorn och dess kritiska beroenden. Deltog i arbetet gjorde förutom samordnaren för Nära Mat även David Ström (Länsstyrelsen Norrbotten) som jobbar med civilt försvar och risk- och sårbarhetsanalys för länet, RAS. Under 2020 gjordes en uppdatering av RAS där David och Samordnaren hade dialog kring området livsmedelsberedskap. Önskan om en utökad dialog i dessa frågor är uttryckt från båda enheterna, vilket finns som målsättning. David Ström ingår även som Länsstyrelsernas nationella representant i Livsmedelsverkets grupp ”SKAL – privatoffentlig samverkan för livsmedelsförsörjning”.

Den nationella livsmedelsstrategin har ett strategiskt område som heter *”regler och villkor”*. Den 6 oktober 2020 bjöd Nära Mat tillsammans med Länsstyrelsen i Norrbotten, Norrbottens kommuner och Region Norrbotten in till en inspirations- och kunskapsdag med fokus på länets arbete av myndighetsutövning och tillsyn. *”Hur myndighetsutövning kan vara främjande”* löd rubriken och hela aktiviteten finansierades av projekt Samordning Nära Mat 2017–2020. Dagen vände sig till de som jobbar med myndighetsutövning eller kommer i kontakt med detta i sitt dagliga arbete. Det var 96 anmälda deltagare varav 45 stycken från Länsstyrelsen i Norrbotten. Utöver det fanns 10 stycken av länets kommuner representerade tillsammans med anställda från Norrbottens kommuner. Aktiviteten sändes digitalt och har filmats och textats. Tjänstemän eller politiker som jobbar eller kommer i kontakt med myndighetsutövning i länet kan ta del av det inspelade materialet genom att kontakta samordnaren för Nära Mat som då delar ut länk till filmen.

Landshövding Björn O. Nilsson (tv) inleder den digitala kunskapsdagen ”Hur myndighetsutövning kan vara främjande” tillsammans med ordför Norrbottens kommuner Claes Nordmark (S) (th), även kommunalråd från Bodens kommun.

I revideringsarbetet med Nära Mat (projekt Nära Mat 2.0) tar vi sikte mot 2030. Där vi skall tydliggöra de effekter vi vill se och uppdatera vårt åtgärdsprogram för att ta nästa steg i

utvecklingen. En viktig pusselbit i det arbetet är att synkronisera delar av den regionala strategin med den nationella och kunna tillgodose det regionala arbetet med satsningar som sker på nationellt håll, eller vise versa. Vid uppstart Nära Mat 2.0 bjöds exempelvis verksamhetsledaren för Sweden Food Arena in som föredragshållare för att redogöra för sin verksamhet. Liknande inslag är planerade för de övriga tre anhalterna. Att visa upp nationella åtgärder och arbeten som pågår, för att regionala aktörer skall få ökad kännedom om och bättre kunna ta del av det nationella arbetet. Men också att bjuda in nationella representanter för att låta dem ta del av det arbete vi gör på regional nivå, eller specifika behov som kan finnas i Norrbotten.

3. Omvärldsbevakning.

Att göra: Upprätta kontakt och erfarenhetsutbyten med andra län och regioner som arbetar med regionala livsmedelsstrategier eller som på andra sätt arbetar för närproducerade livsmedel. Göra studiebesök, delta på mässor, konferenser och möten på nationell, regional och kommunal nivå. Mediabevakning. Inhämta och sprida kunskap och information om arbetsmetoder, goda exempel m.m.

Genomförande och resultat:

Erfarenhetsutbyte genom nätverk

Sedan 2019 ingår samordnaren i en grupp med representanter från Länsstyrelserna runt om i landet som jobbar med regionala åtgärder för den nationella livsmedelsstrategin. Gruppen har digitala träffar ca 2 ggr per år och däremellan samarbetar flera av dem genom diverse projekt. Samordnaren från Norrbotten kan konstatera att vi kommit långt i arbetet i vårt län. Detta nätverk för också en dialog om aktuella utvecklingsfrågor som är viktiga för vårt regionala livsmedelsstrategiarbete som vi kan lyfta och synliggöra tillsammans. Nätverket har vid flera tillfällen framfört förslag till LD21 med också bjudit in representation från Tillväxtverket för att diskutera möjliga vägar framåt. Det är en styrka att kunna samla sig kring detta komplexa verksamhetsområde.

Under hösten 2019 genomfördes en studieresa till Jämtland av Livsmedelsverkets nätverk för goda matvanor, där samordnaren ingår. Nätverket besökte bland annat Folkhälsomyndigheten, Torsta naturbruksskola och Eldrimner. Gruppen fick ta del av delar av det arbete som görs i Jämtlands regionala livsmedelsstrategi och även andra regioners arbete på området. En mycket givande och inspirerande resa där både samordnaren för Nära Mat och dietisten Malin Sand från Region Norrbotten tillsammans deltog.

Studieresa till Jämtland med Livsmedelsverkets nätverk för goda matvanor. Eldrimner och Torsta naturbruksskola besöktes, där god lokalodlad mat också serverades. Foto: Hulda Wirsén

Under 2020 har samordnare fått kontakt och fört en dialog med SAMLA Sverige, ett annat nationellt nätverk. Från och med 2021 planerar samordnaren att finansiera en regional representant i detta nationella nätverk. Under 2020 ingick representanter från 11 Regioner i detta nätverk tillsammans med framför allt livsmedelsförädlare företag, lärosäten, forskare och andra aktörer som jobbar med utveckling i livsmedelsbranschen. Alla jobbar på olika sätt med regionala åtgärder för den nationella livsmedelsstrategin. Representant från Norrbotten blir i så fall Beatrice Ramnerö, projektledare för Gröna Näringar, som är tilltänkt att delta i SAMLA-Sveriges nätverk för att få stöd och inspiration till konkreta regionala åtgärder. Samordnaren för Nära Mat kommer delta vid övergripande planeringsträffar i nätverket som rör organisatoriska frågor och finansiering.

I Västerbotten har man efter en lång process till slut, i slutet på december 2020, skickat ut sin regionala strategi på remiss. De ligger i en annan fas vilket gjort att samarbete inte varit så enkelt att få till stånd fram till nu. En löpande dialog har givetvis funnits mellan Länsstyrelserna i Norr- och Västerbotten och samordnaren för Nära Mat har även haft kontakt med representanten på Region Västerbotten. En ömsesidig vilja finns nu att de nordligaste länen skall kunna öka sitt samarbete kring konkreta åtgärder framöver.

Norrbotten delar med sig av sina erfarenheter

Norrbotten har kommit långt i det regionala arbetet, det upplever vi själva men får också bekräftat av andra regionala aktörer och nationella representanter. Samordnaren för Nära Mat har vid flertalet tillfällen varit föredragshållare på andras aktiviteter för att redogöra för projekt, samarbetsformer och utvecklingsområden där vi kan hjälpa och stötta andra län att vidareutvecklas. Exempel på det är deltagandet på en "Kunskapsdag" som arrangerades i juni år 2020 av de två regionala strategierna i Kalmar län och Kronobergs län. Här deltog då Hulda Wirsén tillsammans med Gunnar Jonsson för att berätta om åtgärder vi gjort inom området "Kunskap för hållbar mat och folkhälsa" men Gunnar höll också en fördjupad beskrivning av skolprojektet och dess genomförande. Under hösten 2020 deltog samordnaren även som inspirationsföredragshållare åt referensgruppen i Västernorrlands livsmedelsstrategi, där de ville veta mer kring vårt samarbete med Region Norrbotten på området folkhälsa men också kring skolprojektet och hur Nära Mat:s organisation och verksamhet är uppbyggd.

Samarbetena har lett till ökat kunskaps- och erfarenhetsutbyte som stärkt vårt regionala arbete i Norrbotten genom konkreta aktiviteter, lämpliga föredragshållare

4. Information och kommunikation.

Att göra: Vara en knutpunkt för alla intressenter av livsmedelsstrategin. Informera om regionala livsmedelsstrategins syfte och innehåll samt om tillämpliga delar i den nationella livsmedelsstrategin. Sprida information på regionala möten och sammankomster. Främja utveckling och samverkan genom att koppla samman aktörer, företag och privatpersoner med goda idéer. Främja möten mellan producent och konsument. Träffa livsmedelsföretag och andra företag med livsmedel som en del av verksamheten för att lära om deras situation samt sprida information om strategins arbete, utvecklingsmöjligheter och goda exempel. Upprätta kontakt med kommunerna i länet för att sprida kunskap och goda exempel samt engagera kommunerna att aktivt jobba med hållbar matproduktion och kretslopp som en del i den hållbara samhällsutvecklingen. Söka kontakter med skolor, studieförbund och folkhögskolor för att dessa ska se möjligheten att jobba med folkbildning inom hållbar mat. Hålla liv i etablerad webbsida, Facebook och Instagram för Nära Mat. Använda olika medier och möjligheter för marknadsföring av budskapet hållbar matproduktion. Beroende på hur arbetet utvecklas kan det bli aktuellt att en informatör senare kopplas till projektet.

Genomförande och resultat:

Ett omfattande fotarbete av Samordnaren

Samordnaren för Nära Mat har under alla dessa fyra år lagt mycket arbetstid på att synliggöra och förankra mål och syfte med strategin och det åtgärdsprogram tagits fram men också det arbete som startats upp. Framför allt de första tre åren har fysiska möten varit dominerande. Otaliga fysiskamöten och intressegrupper har besökts. Exempel på det är kommunala tjänstemän och politiker, utbildningsinstanser som folkhögskolor, gymnasierklasser, grundskolor och Luleå tekniska universitet. Intresseföreningar och byanätverk, företagsgrupper, sammankomster genom olika projekt, workshops med projektaktörer och näringsliv, hembygdsföreningar, regionala utvecklingsmänden (vid två tillfällen), ärendeberedning på Länsstyrelsen, Lantmäteriets personaldag, hållbarhetsnätverket Green drinks på Clarion hotell, Swedish Laplands företagsmedlemmar, IMA nätverket i Norrbotten (International Management Assistants), i P4 Norrbotten vid flera tillfällen (tex inslag om rapporten om bruksvärd jordbruksmark och om hur covid 19 har påverkat livsmedelsbranschen under våren 2020), i nyhetsinslag på SVT där fokus handlade om livsmedelsberedskap, i podden Landet osv.

Regionråd Nils-Olov Lindfors välkomnar deltagarna på RUS-konferensen 2019 då en ny regional utvecklingsstrategi sjösattes. Samordnaren för Nära Mat deltog under konferensen. Foto: Hulda Wirsén

Under 2017–2018 arrangerades ”Kommunala livsmedelsdagar” där Samordnaren tillsammans med projektledare på LRF och projektledare på Hushållningssällskapet besökte 12 av länets kommuner för att berätta om Nära Mat och vikten av att upphandla mer lokalproducerad och svensk mat.

Samordnaren för Nära Mat har aktivt deltagit på regionala konferenser och möten som skall verka för regional utveckling och landsbygdsutveckling. Ytterligare exempel på det, är RUS-konferensen 2019 då den uppdaterade regionala utvecklingsstrategin lanserades, förtagarfrukostar som arrangerats av olika kommuner (tex Boden, Luleå och Överkalix), Landsbygdsforum 2019 arrangerat av Luleå kommun, Piteå kommuns näringslivsavdelning arrangerade en träff för de areella näringarna våren 2020 med anledning av covid 19 osv. Under 2020 har dessa aktiviteter begränsats kraftigt till följd av spridningen av Covid 19. Läs mer om representation i bifogade sammanställningar.

Landsbygdsträff i Gunnarsbyn arrangerad av Luleå kommun, Bodens kommun och RÅEK (Råneå ekonomisk förening) under 2019. På bild till vänster talar Leif Engström, Bodens kommun och även Roger Ylinenpää, Luleå kommun. Deltog från Nära Mat gjorde Elisabeth Öberg, trädgårdsutvecklare Nära Mat, tillsammans med Hulda Wirsén, samordnare Nära Mat. Foto: Hulda Wirsén

Samordnaren för Nära Mat och under perioden också deltagit som föredragshållare på olika projektaktiviteter, dvs i samarbete med andra aktörer i länet. Ett exempel är det samarbete som varit med projektledaren Håkan Stenmark som drivit flertalet projekt genom LRF Norrbotten. Projekt Mer Nära Mat 1 och Mer Nära Mat 2 genomförde många aktiviteter där samordnaren deltagit. Exempelvis under våren 2019 genomfördes aktiviteten ”Framtidens måltidsupplevelser” med temat fisk där samordnaren berättade om strategins mål och arbete.

Samarbete har också funnits med projekt Gröna Näringar kring planering och genomförande av åtgärder i strategin. I arbetsgruppen för Öjeby lantbruksmessa, som Gröna Näringar ansvarar för och finansierar, deltar flertalet olika representanter från olika organisationer för att tillsammans planera och genomföra en attraktiv och givande branschmessa för länets lantbruksföretagare.

Arbetsgruppen för Öjeby lantbruksmessa 2019. Från vänster Kommunikatör (Piteå kommun), Håkan Stenmark (LRF Norrbotten), Beatrice Ramnerö (Gröna Näringar), Hulda Wirsén (Nära Mat), Bo Wiberg (Gröna Näringar), Sara Byström (Hushållningssällskapet), Herbert Nyman (LRF Piteå) och Jan Nilsson (Hushållningssällskapet).

Inom Länsstyrelsen har flertalet åtgärder vidtagits för att främja dialogen och samarbetet med aktörer inom de areella näringarna. Ett exempel är den "Dialogdag" som genomfördes av Landsbygdsenheten i maj 2019 där man bjöd in lantbruksföretagare för att informera om nuläge kring utbetalningar, kommande kontrollåtgärder och allmän info kring jordbrukarstöd, företagsstöd och investeringsstöd. På denna träff deltog även Nära Mat-teamet för att presentera sina olika verksamhetsområden. I september 2019 bjöd Landsbygdsenheten Landshövding Björn O. Nilsson på en endags studieresa till flera lantbruksföretagare i länet. Landshövdingen fick under resan insyn i och ökad kunskap om olika norrbottniska lantbruksföretagares vardag men också ta del av stora delar av det arbete som sker på Landsbygdsenheten och inom Nära Mat. Resan uppskattades både av företagen och av Landshövdingen med chaufför Rolf Gyllefjord, Längmanska företagarfonden.

*Dialogdag genomfördes av Landsbygdsenheten riktad till lantbruksföretagare i Norrbotten.
Foto: Hulda Wirsén*

Landshövding Björn O. Nilsson besöker Markus Levander och Lisa Nees som driver företaget Böle kött & potatis AB. Foto: Hulda Wirsén

Landshövding Björn O. Nilsson för ett samtal med lantbrukaren och entreprenören Mikael Hugosson på Alviksgården. Foto: Hulda Wirsén

Samarbete inom Nära Mat-teamet

Inom Nära Mat-teamet har man också hjälpts åt för att kunna representera, delta fysiskt på möten och berätta mer om Nära Mat och om vår hållbara norrbottniska mat. Elisabeth Öberg, trädgårdsutvecklare inom Nära Mat, har även hon deltagit på många regionala och lokala aktiviteter. Efterfrågan av Nära Mat:s deltagande som föredragshållare har varit stort. Elisabeth har dessutom under hösten 2019 deltagit på regelbunden basis i P4 Norrbotten där hon berättat om hållbarhetsfördelar med norrbottnisk mat och varför vi har en regional livsmedelsstrategi i Norrbotten.

Gunnar Jonsson, som jobbar med skolprojektet åt Nära Mat sedan februari 2019 har besökt många skolor i länet. Genom hållbarhetsnätverket Regio Emilia, nätverk i skolväsendet och på LTUs lärarprogram har Gunnar träffat många pedagoger vid olika typer av sammankomster där han redogjort för Nära Mat:s syfte och mål, sin del i det arbetet och vikten av att kunna undervisa om vår moderna livsmedelsproduktion men också hållbarhetsfrågor i samband med detta. Nära Mat-teamets gemensamma arbete har gett stor effekt, många har hört talas om Nära Mat.

Nära Mat-teamet har deltagit och representerat Nära Mat på många möten, konferenser, evenemang och branschträffar under 2019 och 2020. Här ser vi trädgårdsutvecklare Elisabeth Öberg och skolpedagog Gunnar Jonsson i Nära Mat-montern på Öjeby lantbruksmässan. Fotograf är samordnaren Hulda Wirsén som deltog på mässan både som utställare i montern men även i "Gropen" där samordnaren var ansvarig för förberedelser och genomförande under 2019.

Digital kommunikation Nära Mat

Nära Mat:s egna webbplatser och sociala media varit viktiga verktyg i det kommunikativa arbetet och dessa har utvecklats mycket under projektperioden. Det kräver ett stort engagemang och en hel del arbetstid för att underhålla och utveckla den digitala kommunikationen. Under 2018 kom lagkrav kring GDPR och under 2020 har dessutom nya

lagkrav tillkommit kring tillgänglighetsanpassning som är viktigt att ha god kunskap kring. Lagkravet om tillgänglighetsanpassning kommer kräva ytterligare åtgärder under 2021. Under 2020 har man påbörjat en förflyttning av webbarna till Länsstyrelsens hostinglösning för "externa webbar". Det är ett sätt att förbättra säkerheten kring webbplatserna, vilket känns angeläget då www.naramat.nu vid ett tillfälle varit utsatt för hackning. I samband med spridningen Covid 19 har det varit mycket fördelaktigt att Nära Mat haft så stort fokus på att utveckla den digitala kommunikationen redan under 2018 och 2019.

Under 2020 tillkom dessutom Nära Mat podden som ytterligare ett steg till de moderna media som allt fler lyssnare nu tar till sig. Fyra avsnitt med olika producenter har publicerats under hösten 2020 där det populäraste avsnittet redan haft drygt 400 unika lyssnare (2021-03-15). Antalet lyssnare ökar hela tiden. Enligt statistik från rapporten "Svenskarna och internet" som publicerades i december 2020 ökar podcastlyssnandet kraftigt. Hela 68 procent av svenska internetanvändare lyssnar på podcast. Samordnaren ser också Nära Mat podden som en möjlighet att nå fram till yngre målgrupper, som enligt samma rapport är extra flitiga podcastlyssnare:

- 81 % i åldrarna 16–25 år lyssnar på podcasts,
- 84 % i åldrarna 26–35 år och
- 81 % i åldrarna 36–45 år.

Nära Mat podden som utvecklats under 2020 har blivit ett viktigt komplement och ersättare till de fysiska möten som pga. covid 19 inte längre kan arrangeras i samma utsträckning. Under podd-inspelningen besöker samordnaren en företagare eller aktör i värdekedjan för dialog kring viktiga utvecklingsfrågor men också för att sprida kunskap om vår mat. På bild träffar Nära Mat:s samordnare grönsaksodlaren Emma Isaksson i Hemmingsmark.

Följande digitala konton finns där Samordnaren för Nära Mat är huvudansvarig:

Webbplatser:

- www.naramat.nu (äger också www.naramat.nu) - målgrupp aktörer i arbetet

- www.mernorrbottniskmatpatallriken.nu – målgrupp konsumenter

Facebook konton:

- *Nära Mat: Norrbottens livsmedelsstrategi* – målgrupp aktörer i arbetet (1077 följare)
- *Mer norrbottnisk mat på tallriken* – målgrupp konsumenter (2945 följare, 2021-03-15)

Instagram konton:

@nara_mat - målgrupp aktörer i arbetet (459 följare, 2021-03-15)

@norrbottniskmat – målgrupp konsumenter (745 följare, 2021-03-15)

Youtube: I samband med konsumentkampanjen 2019 startades ett youtube-konto upp med namnet "Norrbottnisk mat" för att kunna sprida de filmer som producerats till Nära Mat.

E-post: En resursbrevlåda har startats upp med e-postadress

naramat.norrbotten@lansstyrelsen.se . Denna finns som kontakt på konsumentwebbplatsen och som kontaktyta till leverantörer av administrativa konton kring webbplatser och dylikt. Det är ett sätt att säkerställa inloggningar som finns för att administrera dessa digitala media.

Podcasten: För att sprida podcasten Nära Mat podden krävs ett konto hos en leverantör som administrerar denna tjänst. Därför finns ett konto hos Libsyn.

Dessutom har Nära Mat ett **Google Analytics** konto och flera olika inloggningar för att kunna administrera och uppdatera webbplatserna.

Samarbete med andra aktörer kring kommunikation

För att nå ut med information till olika typer av målgrupper har det varit viktigt med samarbete mellan Nära Mat och olika aktörer i länet.

Lantbruksföretagare har kunnat nås genom samarbete med redaktionen för tidningen Norrbruk, LRF Norrbotten, genom projekt Gröna Näringar och i viss mån även Hushållningssällskapet.

Länets kommuner representeras i det strategiska arbetet via Norrbottens kommuner. Kommunförbundet också hjälpt till med kommunikation, annonseringar och direktutskick till länets kommuner då detta varit aktuellt. Det kan ha gällt sådant som riktat sig både till kommunala tjänstemän eller politiker.

Region Norrbotten är en viktig samarbetspartner i Nära Mat som också har samarbetat med kommunikationsinsatser via webbplatsen www.norrbotten.se men också genom nyhetsbrev, mötesinbjudningar och direktutskick till berörda målgrupper.

Länsstyrelsens kommunikationsavdelning har under perioden bidragit med olika kommunikationsinsatser. Både kring annonseringar på länsstyrelsens webbplats och genom sociala medier, men också kring produktion av film, pressmeddelanden, nyheter eller förarbete vid upphandlingar av konsulttjänster eller som stöd vid genomförande av digitala aktiviteter och dyl.

5. Ansvara för Länsstyrelsens ansvarsområde i strategin – faktainsamling och spridning av information om hållbar matproduktion.

Att göra: Faktainsamling från universitet, myndigheter, organisationer, rapporter m.m. Till stor del webb- och telefon efterforskning. Spridning sker på länsstyrelsens, LRFs och strategins hemsidor, riktade utskick till berörda aktörer samt genom den årliga konferensen och andra mötesföreläsningar. Arbetet görs i samverkan med LRF och det kan även bli aktuellt att köpa in konsulter för att ta fram eller sammanställa information.

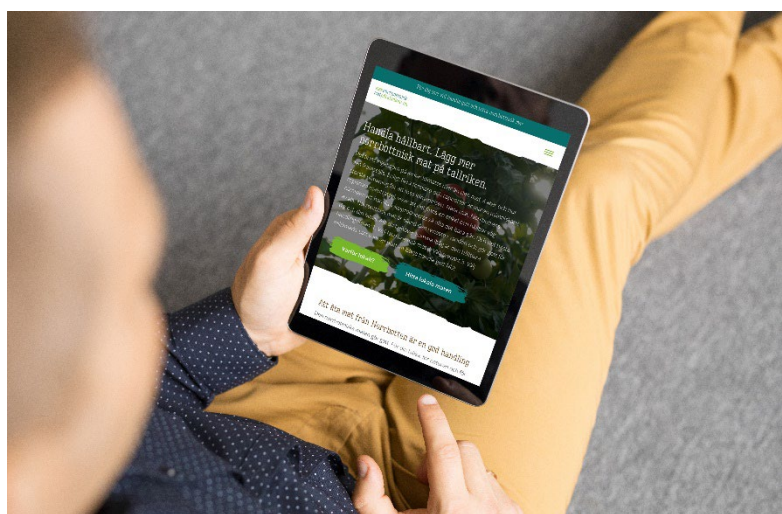
Genomförande och resultat:

Rapporten Nära Mat – Klimatavtryck från Norrbottens livsmedelsproduktion (2017) har initierats av samordnaren för Nära Mat och presenterar statistik och data över det klimatavtryck vår produktion ger. Rapporten visar vilka möjligheter vi har att minska klimatavtrycket genom att öka konsumtionen av livsmedel som producerats i länet och från Sverige. Författare till rapporten var Elisabeth Öberg och finansieringen löstes med miljömålsmedel från Naturvårdsverket. Rapporten har varit en viktig pusselbit i arbetet med att föra en faktabaserad kommunikation och argumentation till olika målgrupper.

Under 2019 lanserade Nära Mat en konsumentinriktad informationskampanj. Målsättningen med kampanjen var, och är, att öka kunskapen om vår förstklassiga norrbottniska mat, att korta vägen mellan konsument och producent, stärka identiteten och stoltheten för våra duktiga producenter och på sikt öka efterfrågan för vår norrbottniska och lokalproducerade mat.

Hela 12 stycken filmer har under projektperioden producerats för att presentera fakta och synliggöra producenter runt om i länet med olika inriktning. Fakta om den norrbottniska maten har sammanställts som presenteras under rubriken ”8 anledningar att handla norrbottnisk mat”. De 17 hållbarhetsmålen i Agenda 2030 har varit en inspirationskälla vid sammanställning av dessa 8 anledningar.

En webbplats har tagits fram för att samla fakta och information om maten, de norrbottniska producenterna och var du kan hitta den norrbottniska maten som konsument. Fakta, filmer och bilder har också spridits på Facebook (Mer norrbottnisk mat på tallriken), Instagram (Mer norrbottnisk mat) och allt rörligt material finns på youtube (Mer norrbottnisk mat på tallriken).

Samordnaren för Nära Mat har under 2018 och 2019 varit projektledare och ansvarat för upphandling av underleverantör och sedan under hela processen deltagit aktivt i produktionen.

Samordnaren har varit huvudansvarig för sammanställning av fakta tillsammans med Tiina Smeder. Samordnaren har också föreslagit och kontaktat lämpliga producenter till filmteamet, granskat allt material i redigeringsfasen och godkänt detta innan publicering och spridning. Efter avslutad projektperiod med underleverantör har Nära Mat själv ansvarat för fortsatt förvaltande. Samordnaren har då ordnat med en resurs från Länsstyrelsen, Åsa Jonsson, och finansiering av densamme har under 2020 och 2021 möjliggjort fortsatt spridning av material på sociala medier. Åsa har skött publiceringar på webbplatsen www.mernorrbottniskmatpatallriken.nu och jobbat med publicering och textning av det sista material som underleverantören inte fullföljt.

Filmerna används av hela Nära Mat-teamet vid föredrag och skolbesök. De har också använts på digitala konferenser för att variera inslagen och föredragen i programmet. Under revideringen av Nära Mat (Nära Mat 2.0) har filmer visats vid varje anhalt för deltagarna. Spridning har även skett tillsammans med andra aktörer i länet, exempelvis LRF Norrbotten som delat filmen ifrån Alviksgården på sina sociala medier men också av projekt Gröna Näringar har delat vissa inlägg.

Exempel på bilder som producerats och spridits av Åsa Jonsson under 2020 genom den konsumentinriktade kampanjen "Mer norrbottnisk mat på tallriken".

6. Stärka livsmedelsstrategins koppling till andra regionala strategier och program.

Att göra: Stärka kopplingen till den regionala utvecklingsstrategin (RUS), strategier för besöksnäring/destinationsutveckling, service, miljömålsarbetet m.m. Vara bollplank till stödhandläggning med koppling till livsmedelsstrategin (landsbygdsprogrammet, regionala medel m.m.)

Genomförande och resultat:

Kopplingar till den regionala utvecklingsstrategin

Projektet skulle enligt projektplan särskilt beröra följande insatsområden i regionala utvecklingsstrategin:

Insatsområde i RUS	Vad skulle göras?	Vad har gjorts?
Livsmiljöer	- Koppla samman arbetet med hållbar matproduktion och miljö kvalitetsmålen för att bidra till en god livsmiljö för invånarna i Norrbotten. - Bevara kulturen och kunskapen att bruka marker i Norrbotten samt värna att naturen och miljön i odlingslandskapet används effektivt för livsmedelsproduktion utan att riskera möjligheten för kommande generationer.	- Nära Mats kommunikation och utbildningsmaterial har en tydlig koppling till miljö kvalitetsmålen och Agenda 2030 - Flera av de projekt och kompetensutvecklingsåtgärder som genomförs är direkt kopplade till denna punkt. <i>Exempelvis:</i> Greppa Näringen, utbildning på Grans naturbruksgymnasium, projekt Norrbottnisk mat, projekt Lönsam renskötsel, projekt Trädgårdsutveckling, projekt Mötesplats EKO, rapporten "Planeringsunderlag för brukningsvärd jordbruksmark i Norrbotten" osv.
Innovation och förnyelse	- Åtgärder inom den regionala livsmedelsstrategin fokuserar på att stimulera livsmedels- och livsmedelsförädlade företag att kommersialisera sina utvecklingsidéer. - Swedish Lapland ska utveckla besöksnäringen genom att öka den strategiska marknadsföringen och berättandet om norrbottniska livsmedel.	<i>Exempel på åtgärder:</i> projekt Mer Nära Mat 1 och 2, projekt Norrbottnisk mat, länets medverkan i nationella exportsatsningar, rapporten "Guide till den tyska marknaden", förstudien "Digital handelsplats för lokalproducerade livsmedel i Norrbotten", projekt Gröna Näringar osv. - Swedish Lapland ingår i Visit Swedens nationella projekt för att utveckla måltidsturismen i landet. Nära Mat:s samordnare har under 2020 också föreläst

	• Att skap former för att underlätta generationsskiften i jordbruksföretag är en viktig fråga för framtida brukandet av jorden.	på en ASSL-utbildning som Sw Lapland arrangerade för företagare inom besöksnäringen. Mer arbete kan göras på området. • Ägar- och generationsskiften är en viktig fråga. Samordnaren har haft möten tillsammans med aktörer i näringen om frågan. Mer konkreta insatser är nödvändigt att vidta framöver.
Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud	• Många yrken inom livsmedelskedjan finns det ingen utbildning för i dag. • I strategin finns åtgärder som kommer lyfta livsmedelsproduktion i skolorna. • För yrken som kustfiskare och slaktare behövs yrkesinriktad och eventuellt lärlingsutbildningar. • Utbildningarna på Gran Natbruksgymnasium måste säkras och utvecklas.	• I Luleå finns den enda slaktarutbildningen i landet, en YH-utbildning. Finns mer att göra, även på nationell nivå. • Skolan jobbar Nära Mat aktivt med genom projekt "Hållbar livsmedelskompetens i skolan". • Se punkt ovan. Ingen utbildning för fiskare har startats upp ännu. • Grans naturbruksgymnasium är kvar och drivs numer i Piteå kommuns regi, som också satsat på projekt Gröna Näringar tillsammans med Region Norrbotten. Öjeby Lantbruksmässan är en åtgärd som projekt Gröna Näringar aktivt jobbar med.
Strategiskt gränsöverskridande arbete	• Projektet ska tillsammans med Hushållningssällskapet jobba för att öka och utveckla gränsöverskridande erfarenhetsutbyte och lärande med Norge och Finland. De geologiska och klimatmässiga likheterna utgör en god förutsättning för samarbete med forskning, utveckling och utbildning.	• Inga åtgärder vidtagna här

Norrbottnens folkhälsostrategi 2018–2026

Nycklarna till en förbättrad folkhälsa finns hos en mängd olika aktörer och endast tillsammans kan målet om en förbättrad och mer jämlik och jämställd hälsa nås. Norrbottens folkhälsostrategi 2018–2026 har lagt grunden för samarbetet och nu inleds jobbet med att förverkliga målet. Norrbottens folkhälsostrategi antogs av Region Norrbotten, Norrbottens Kommuner samt Länsstyrelsen i Norrbottens län i februari 2018.

Under 2018 har Region Norrbotten tagit fram en handlingsplan som beskriver 118 åtgärder organisationen ska vidta, ibland själv och ibland tillsammans med någon annan, för att bidra till att främja hälsa. Det vill säga på vilket sätt Region Norrbotten ska verkställa de mer övergripande insatser som slagits fast i den regionala handlingsplan som beskrivs ovan.

Norrbottnens folkhälsostrategi uttrycker tydligt åtgärder i handlingsplanen som är liknande med den regionala livsmedelsstrategin vilket har möjliggjort ett lyckosamt samarbete mellan strategierna. Samarbetet har resulterat i följande åtgärder som Nära Mat genomfört tillsammans med personal från Region Norrbotten:

- Norrbottniska kostråd – ett norrbottniskt koncept av Livsmedelsverkets kostråd Hitta Ditt Sätt där budskapen är gemensamma om att äta hälsosamt och så lokalproducerade råvaror som möjligt. Kostråden ingår även i kampanjen ”Mer norrbottnisk mat på tallriken”. En ”flyer” med kostråden har producerats med en kortare film som finns på Youtube. Denna film har visats på bildskärm i väntrummet på många hälsocentralerna i länet under 2020.
- De gemensamma norrbottniska kostråden har varit ingången till ett nyproducerat utbildningsmaterial riktat till pedagoger som nu ingår i kursplanen vid lärarprogrammet på LTU. Personal från LTU, Nära Mat och Folkhälsostrategin har tillsammans skrivit detta utbildningsmaterial som lanserades under hösten 2020.
- Nära Mat:s trädgårdsutvecklare Elisabeth Öberg har bidragit med kontakter på P4 Norrbotten som möjliggjort att dietist Malin Sand under flera månader regelbundet deltagit i radioinslag om kost och folkhälsa.
- Region Norrbottens dietist Malin Sand ingår i arbetsgruppen vid revideringen av Nära Mat (i projekt Nära Mat 2.0) för att bidra med input kring området folkhälsa och för att sprida information inom Region Norrbotten kring de aktiviteter som arrangeras av Nära Mat.
- Representation från Nära Mat ingår i Livsmedelsverkets nationella nätverk för hållbara kostvanor tillsammans med Malin Sand, Region Norrbotten, vilket har bidragit till ökat samarbete mellan Länsstyrelsen och Region Norrbotten och ökad kunskap och förståelse för varandras frågor.
- Vid ”Offentliga måltidens dag 2020” gjorde Nära Mat och Region Norrbotten gemensamt utskick till länets skolor för att synliggöra goda exempel på material och aktiviteter som skolorna kunde använda under denna vecka.

Under Nära Mat konferensen "Offentliga måltidens betydelse för barn och äldres hälsa" 2019 presenterade Leg dietist Malin Sand, Region Norrbotten, våra Norrbottniska kostråd som Nära Mat tagit fram tillsammans med Norrbottens folkhälsostrategi. Deltog som föredragshållare gjorde även Joanna Hansson, strateg vid Region Norrbotten. Deltagare på konferensen (75 stycken) var politiker och tjänstemän från länets kommuner som jobbar med offentliga måltider.

Kopplingar till det strategiska arbetet med miljömålen

Den 26 januari 2021 arrangerades en regional miljömålskonferens med rubriken "Smartare grönare Sverige" av Länsstyrelsen i Norrbotten. Uppdraget kom från Naturvårdsverket där tre länsstyrelser i landet fick uppdraget under 2020. Konferensen i Norrbotten lade stort fokus på miljömål med koppling till ett rikt odlingslandskap och biologisk mångfald. Ansvarig för planering var samordnare för Agenda 2030 och samordnare för miljömålen. Samordnaren för Nära Mat har också deltagit i planeringsarbetet genom att bidragit med förslag på föredragshållare, programpunkternas innehåll och input kring modererande. Samarbetet har uppskattats och bidragit till ett samlat arbete mot gemensam målsättning.

Exempel på föredragshållare: Norrmejeriers hållbarhetschef berättade om sitt hållbarhetsarbete, Bodens kommuns upphandlingschef redogjorde för sitt arbete med kreativ upphandling för att öka andelen lokalproducerad mat och Bälinge bondgård berättade om sitt företag och verksamhet för att öka kunskapen om vår matproduktion.

Den digitala miljömålskonferensen 2021 arrangerades av Länsstyrelsens samordnare för Agenda 2030 och samordnare för miljömålsarbetet där samordnare för Nära Mat också deltagit i planeringsarbetet. Flera av inslagen under dagen låg i linje med arbetet för Nära Mat med koppling till biologisk mångfald, öppet odlingslandskap och ett rikt växt och djurliv.

7. Identifiera finansieringsmöjligheter samt initiera projekt.

Att göra: Leta reda på finansieringsmöjligheter för projekt och stötta vid utvecklingen av projekt (t.ex. förmedla kontakter, kunskapsunderlag och goda exempel, koppla samman olika projekt och aktörer, inte göra ansökan). I de fall behov identifieras ska strategien för Nära mat också kunna initiera projekt (men med någon annan som utförare). Undersöka på vilket sätt och i vilka ämnen universiteten (SLU och LTU) kan medverka.

Genomförande och resultat:

Samarbete kring Landsbygdsprogrammet 2014–2020

Under perioden har samordnaren haft ett nära samarbete och dialog med samordnare för Landsbygdsprogrammet. Under 2017 och 2018 har många olika projekt kunnat startas upp som resultat av detta samarbete. Exempel på projekt där samordnaren deltagit i uppstartsprocessen:

- Mer Nära Mat 1, projektägare LRF Norrbotten
- Mer Nära Mat 2, projektägare LRF Norrbotten
- Norrbottnisk mat, projektägare Hushållningssällskapet
- Hållbar livsmedelskometens för skolan, projektägare Länsstyrelsen i Norrbotten
- Trädgårdsutvecklare, projektägare Länsstyrelsen i Norrbotten
- Demoodling – frilandsodling av grönsaker, projektägare Hushållningssällskapet
- Arctic Greens, projektägare Hushållningssällskapet
- Stadsnära odling, projektägare Bodens kommun och Övertorneå kommun
- Soliga lantbruk i norr, projektägare LRF Norrbotten
- Förstudie – digital handelsplats för lokalproducerade livsmedel, projektägare Zebra i norr
- Nära Mat 2.0, projektägare Länsstyrelsen i Norrbotten

Projekt- och företagsstöd från Region Norrbotten

Dialog med stödhandläggare på Region Norrbotten har funnits under perioden. Region Norrbotten har delat ut både företagsstöd och projektstöd. Livsmedelsförädling är ett prioriterat område och Region Norrbotten kan ge stöd till förstudier och investeringar inom livsmedelsförädling till små eller medelstora företag i Norrbotten. Även konsultcheckar erbjuds.

Exempel på projekt har finansierats eller delfinansierats av Region Norrbotten:

- Informationskampanjen ”Mer norrbottnisk mat på tallriken”, projektägare Länsstyrelsen i Norrbotten
- Gröna Näringar, projektägare Piteå kommun
- Nära Mat 2.0, projektägare Länsstyrelsen i Norrbotten
- Noah Local Food,
- CHARM, projektägare Polarbrödsgruppen
- Samordnare Nära Mat 2021–2022, projektägare Länsstyrelsen i Norrbotten

Region Norrbotten har genom Folkhälsostrategin, med hjälp av samordnaren, medfinansierat den nya webbplatsen (www.naramat.nu) och det samarbete som gjorts kring de norrbottniska kostråden (Hitta Ditt Sätt) inom området skola och undervisning.

Projekt Gröna Näringar har varit en särskilt stor satsning som Region Norrbotten gjort tillsammans med Piteå kommun. Grans naturbruksgymnasium hotades av nedläggning och efter ett intensivt arbete och dialog mellan flera aktörer förflyttades verksamheten tillslut från Norrbottens läns landsting till Piteå kommun som nu driver naturbruksgymnasiet. Idag har skolan fler sökande än på mycket länge. I samband med detta gjordes även en gemensam satsning för att skapa ett kompetenscentrum genom projekt Gröna Näringar, där Piteå kommun är projektägare och Region Norrbotten medfinansierar. Totalt 15 miljoner har avsatts för att under 5 år stötta kompetensutvecklingen inom branschen i hela länet. Öjeby lantbruksmässa är en större aktivitet som genomförts sedan 2018 där projekt Gröna Näringar är möjliggöraren.

*Horton Hahn Huynh,
Hushållningssällskapet, håller i
fältvandring i Demoodling för
grönsaker under Öjeby
lantbruksmässa år 2019.
Foto: Hulda Wirsén*

*Agronom Jens Blomqvist håller
föredrag i Gropen om markens
betydelse för växtodlingen under
Öjeby lantbruksmässa år 2019.
Foto: Hulda Wirsén*

Andra exempel på finansiärer i länet och dialog med dessa

Luleå tekniska universitet har under perioden samarbetat med Länsstyrelsen genom projekt Hållbar livsmedelskompetens i skolan. Gunnar Jonsson, bitr. professor i pedagogik har utöver sin tjänst på Länsstyrelsen (70 procent) även jobbat 30 procent på lärarutbildningen vid universitetet. Under denna arbetstid har man inritat hans arbetsuppgifter till att skapa synergier till det arbete som görs inom projektet. Som exempel har Gunnar under denna

arbetstid varit handledare till flertalet studenter som skrivit examensarbeten som rör didaktik och pedagogik med inriktning på livsmedelsproduktion och hållbarutveckling med fokus på kost. Han har även handledt en doktorand som skrivit rapporten "Lärande på bondgård".

Längmanska företagarfonden har beviljat stöd för flertalet satsningar inom området under perioden, då Landsbygdens näringar är ett fokusområde. Gröna näringarna har under perioden synliggjorts extra och därmed har flera utvecklingsprojekt riktade mot livsmedelskedjans aktörer beviljats. Samordnaren för Nära Mat har vid flertalet tillfällen uppmuntrat företagare eller entreprenörer att ta kontakt med denna finansör.

Sparbanken nord är även efter 2020 stödfinansör till samordningsuppdraget för Nära Mat och uttrycker att de gärna bidrar till andra utvecklingsåtgärder riktad till företagare och företagsutveckling inom de gröna näringarna.

Utlysningar och medel från nationella aktörer

Samordnaren har tillsammans med kollegor på Länsstyrelsen initierat två rapporter som finansierats med hjälp av miljömålsmedel från Naturvårdsverket:

- Planeringsunderlag för brukningsvärd jordbruksmark i Norrbotten (H. Wirsén & K. Sigfridsson, 2019)
- Nära Mat – Klimatavtryck från Norrbottnisk livsmedelsproduktion (E. Öberg, 2017)

Samordnaren för Nära Mat har under hela projektperioden delat information om utlysningar från Länsstyrelsen, Tillväxtverket, Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Formas, KSLA, olika jordbrukarfonder och stipendier på webbplatsen www.naramat.nu, på sociala medier men också riktad e-post till de aktörer som kan vara aktuella för olika finansieringslösningar.

Finansiering genom projekt Samordning Nära Mat 2017–2020

Projekt Samordning Nära Mat 2017–2020 har medfinansierat vissa åtgärder för att främja samarbeten mellan aktörer. Avtal och beslut för samverkan finns för de flesta kostnader, se bilagor. Exempel på konsultkostnader/medfinansiering:

- Frilandsgroönsaker i norr – odlingsbeskrivningar 2020
- Exportlyft med guide till den tyska matmarknaden
- Hitta Ditt Sätt – Norrbottniska kostråden
- Hitta Ditt Sätt – utbildningsmaterial till NO undervisningen riktad till pedagoger
- Rapport: Livsmedelsproduktion i Norrbotten 2020 – arbetstillfällen, omsättning och försörjningsförmåga av mat
- Ny webbplats med fler funktioner, tex projektbank (www.naramat.nu)
- Representation från blå näringar till arbetsgrupp i revideringen av Nära Mat
- Arbete kring projektmedelsansökan inför Nära Mat 2.0
- Odlingsbeskrivningar för jordgubbar, hallon och udda bär
- Produktion av Nära Mat podden
- Aktiviteten "Hur myndighetsutövning kan vara främjande"
- Konferensen "Offentliga måltidens betydelse för barn och äldres hälsa"

8. Undersöka möjligheter till internationell samverkan.

Att göra: Undersöka möjligheter till ett utvecklat nordiskt och/eller arktiskt samarbete gällande utbildning/forskning, produktutveckling och marknadsföring. I samarbete med HS Agropark.

Genomförande och resultat:

Samordnaren för Nära Mat har inte gjort några riktade insatser på detta område tillsammans med Hushållningssällskapet och Öjeby Agropark. Hushållningssällskapet har sedan tidigare haft ett visst utbyte med Nordkalotten, men detta var innan Nära Mat sjosattes.

Samordnaren har under 2017–2018 deltagit vid prioriteringar av Interreg projekt med inriktning livsmedel då olika ansökningar inkommit.

Nordiska ministerrådet valde att under sommaren 2018 genomföra en studieresa i Tornedalen. Länsstyrelsen fick i uppdrag att planera och arrangera studiebesök. Under en av dagarna låg fokus på de areella näringarna, då ca 30 personer fick ta del av arbete inom skogen men också en presentation av lantbruket i länet. Samordnaren för Nära Mat (Jenny) blev ombedd att ansvara för denna del. Hushållningssällskapets växtodlingsrådgivare Hulda Wirsén konsulterades för uppdraget för att tillsammans med Anja Weinz från Landsbygdsenheten planera och genomföra ett studiebesök. Man valde att besöka ett modernt lantbruk, Pesula lantbruk, i Övre Kukkola. Deltagarna fick en generell beskrivning av lantbruket i Norrbotten, delar av utvecklingen bakåt i tiden men också vilka möjligheter och den potential som finns inom näringen framöver. Man fick ta del av gårdens verksamhet, lokalproducerad fika och lära sig mer om de grödor som odlas och förädlas i denna nordliga del av landet. Ministerrådet fick en uppmaning om att utvecklingen av grödor så långt norrut är en gemensam fråga för Norge, Finland och Sverige eftersom vi har så unika odlingsförhållanden.

9. Utarbeta arbetssätt för uppföljning och utvärdering av genomförandet av strategin och dess mål samt föreslå åtgärder.

Att göra: Hitta lämpliga metoder för att följa upp och utvärdera arbetet med strategin samt och utifrån det dra slutsatser kring behov av nya åtgärder.

Genomförande och resultat:

Samla information, underlag och verktyg digitalt för att skapa spridning av arbetet

För att åskådliggöra och kommunicera det pågående arbete som sker, men också vad som redan gjorts, har Nära Mat:s webbplatser och sociala medier varit viktiga verktyg. Många målgrupper och aktörer ingår i detta komplexa arbete. Plattformarna ger olika aktörer möjlighet att skapa en överblick över processen och arbetet som sker men också kunna ta del av de eventuella resultat man kan se. Nära Mat har en viktig roll, att samla och lyfta frågeställningar, utvecklingsområden, arbetsmetoder, kunskap och aktörer för att skapa en gemensam riktning mot en gemensam målbild.

Webbplatsen www.naramat.nu har under 2020 bytts ut. Den nya webbplatsen möjliggör den tillgänglighetsanpassning som är nödvändig och har gett utökade möjligheter för att presentera det arbete som pågår. På webbplatsen har samordnaren under 2020 exempelvis sammanställt en regional projektbank. Det har under en längre tid uttryckts önskemål om att göra en projektbank. Samordnaren för Nära Mat har tillsammans med samordnare för Landsbygdsprogrammet här sett möjligheten till att skapa den överblick som är nödvändig i ett strategiskt arbete. Projektbanken fyller en viktig roll i ett uppföljningsarbete både internt och externt. Projektbanken möjliggör också att externa aktörer kan se vad som är på gång och få tips och inspiration kring ökad samverkan och att skapa engagemang.

En av åtgärderna i strategin är att länsstyrelsen, i samverkan med andra aktörer, skall presentera hållbarhetsfakta om norrbottnisk mat och utforma arbetssätt för att öka kunskapen i länets skolor. Fakta och arbetsmetoder har sammanställts och presenterats på de webbplatser som utvecklats men också spridits på sociala medier. Samarbetet i Nära Mat-teamet och med LTU har här varit en framgångsfaktor där olika kompetenser hos medarbetarna tillsammans kunnat nyttjas till detta. På webbplatsen www.naramat.nu finns idag en särskild plats "Skola och undervisning" som riktar sig till länets pedagoger, för att hjälpa dem att själva jobba med att utveckla kunskapsområdet i sin undervisning.

Uppföljning under genomförda konferenser

Under projektiden har konferenser arrangerats enligt projektplan. På dessa har viss utvärdering skett men främst har man presenterat pågående satsningar, andra projekt och arbete som pågår runt om i länet. Syftet med konferenserna har också varit att lyfta goda exempel och inspirera till ytterligare handlingar.

I november 2018 genomfördes av samordnaren en uppföljningskonferens på Vineyard konferensanläggning för länets aktörer inom de areella näringarna. På konferensen presenterades projekt, åtgärder och aktiviteter som genomförts under åren och vad som startas upp. Konferensen var uppskattad och med många deltagare.

Under 2019 arrangerades en konferens riktad till målgruppen offentliga aktörer med fokus offentliga måltider. Detta gjordes i samarbete med Piteå kommun men målgrupp var alla

länets kommuner. Region Norrbotten deltog också under dagen tillsammans med nationella aktörer så som Livsmedelsverket och SLU, Sveriges lantbruksuniversitet.

Digitala plattformar ger större spridning

I projektplanen presenteras att en informationsfolder skulle sammanställas och tryckas för att sprida kunskap om hållbar matproduktion. Detta har inte genomförts då stort fokus istället legat på digital marknadsföring och kommunikation. En kommunikationsstrategi har utarbetats med hjälp av kommunikationsbyrån mera media. Genom satsningar på digitala media har mat nått en större spridning både bland tjänstemän, politiker men också konsumenter i allmänhet.

En enklare folder har producerats och använts för att sprida information om strategin. Bland annat på Öjeby lantbruksmessa, LRF Norrbottens stämmor eller andra tillfällen då Nära Mat deltagit som utställare.

Uppföljning av statistik i länet

Under hösten 2020 presenterades rapporten "Livsmedelsproduktion i Norrbotten 2020 – arbetstillfällen, omsättning och försörjningsförmåga av mat" som är en uppdatering av den statistik som sammanställdes genom LRF år 2015. Rapporten ses som en uppföljningsåtgärd som kan stärka revideringsarbetet av strategin under 2020–2021.

10. Anordna en regional årlig uppföljning av strategin med berörda aktörer och intressenter.

Att göra: En årlig konferens anordnas för gemensam uppföljning, inspiration samt spridning av goda exempel.

Genomförande och resultat:

Genomförda konferenser under 2018 och 2019

Under projektiden har konferenser arrangerats enligt projektplan. På dessa har viss utvärdering skett men främst har man presenterat pågående satsningar, andra projekt och arbete som pågår runt om i länet. Syftet med konferenserna har också varit att lyfta goda exempel och inspirera till ytterligare handlingar.

I november 2018 genomfördes av samordnaren en uppföljningskonferens på Vineyard konferensanläggning för länets aktörer inom de areella näringarna och Nära Mat:s åtgärdsprogram. På konferensen presenterades projekt, åtgärder och aktiviteter som genomförts under åren och vad som startas upp. Konferensen var uppskattad och med många deltagare.

Under SEE hållbarhetsvecka år 2019 arrangerade samordnaren för Nära Mat en konferens med rubriken *"Offentliga måltidens betydelse för barn och äldres hälsa"* som riktade sig till målgruppen offentliga aktörer med fokus offentliga måltider. Arrangemanget genomfördes i samarbete med Piteå kommun men aktiviteten riktade sig till alla länets kommuner. Region Norrbotten och Norrbottens folkhälsost strategi deltog också under dagen tillsammans med nationella aktörer så som Livsmedelsverket, Ödeshögs kommun och SLU, Sveriges lantbruksuniversitet. Från Nära Mat var Elisabeth Öberg, Hulda Wirsén och Gunnar Jonsson talare. Områden som berördes under dagen var hållbar och hälsosam kost (Regionen och Livsmedelsverket), hållbara produktionsmetoder (Nära Mat), offentlig upphandling (Ödeshögs kommun) och matsvinn (SLU).

Konferensen "Offentliga måltidens betydelse för barn och äldres hälsa" arrangerades år 2019. På bild ser vi Linus Sköld (S) riksdagsledamot som var inledningstalare och moderator Marita Björkman (S) som delade modererandet med Hulda Wirsén, samordnare Nära Mat.

Planerade konferenser under 2020

Under 2020 fanns en målsättning om att revidera hela strategin med fyra fysiska större konferenser (genom projekt Nära Mat 2.0). På dessa var en uppföljning planerad och tid för diskussion kring nästa steg. Konferenserna skulle påbörjats den 26 mars 2020, men fick tyvärr ställas in pga. spridningen av Covid 19. Uppstart Nära Mat 2.0 kunde dock tillslut genomföras den 10 november 2020 i digital tappning.

Uppstart Nära Mat 2.0 genomfördes tillslut digitalt den 10 november 2020. Samordnare Hulda Wirsén inleder konferensen tillsammans med moderatorn Malin Winberg.

Digitala forum för inspiration och spridning av goda exempel

På grund av spridningen av Covid 19 har inga fysiska aktiviteter kunnat arrangeras under 2020. Därför har det varit viktigt att snabbt kunna ställa om aktiviteter och informationsflöden till digitala forum. Nära Mat-teamet har så också jobbat aktivt med detta genom att uppdatera och utveckla webbplatsen och jobba vidare med informationsflödet genom sociala medier.

Samordnaren har dessutom under 2020 startat upp en podcast, Nära Mat podden, som blivit ett nytt verktyg för att följa branschföreträdare i länet. Syftet är att följa upp deras verksamheter, men också synliggöra deras bild av olika styrkor och utmaningar som kan finnas för verksamheterna i länet. Podden skall inspirera lyssnaren till att både äta mer och producera mer norrbottnisk mat. Denna podcast kan ses som ett komplement till de digitala konferenserna i revideringsprocessen, där lyssnaren får möjligheten till en fördjupad bild av nuläget hos de aktörer i livsmedelskedjan som besöks.

11. Årlig uppdatering av den regionala strategin.

Att göra: Strategin är ett levande dokument som måste förändras och utvecklas vartefter åtgärder genomförs, utvecklingen går framåt och omvärlden förändras.

Genomförande och resultat:

Ingen löpande uppdatering av strategins åtgärdsprogram är gjord formellt under dessa fyra år. Arbetsuppgiften har inte prioriterats. Samordnaren har istället succesivt jobbat med att starta upp, genomföra och följa upp åtgärder som redan formulerats i det åtgärdsprogram som presenterades under 2016. Många av dessa åtgärder har vidtagits eller påbörjats. Dock inte alla och det finns åtgärder som vid tidpunkten inte varit möjliga att verkställa.

12. Föreslå former för fortsatt arbete med genomförande av strategierna efter projekttidens slut.

Att göra: Genom löpande utvärdering av strategins genomförande och dialog med berörda aktörer ta fram underlag för att avgöra hur arbetet med genomförande av strategierna ska fortsätta efter projekttidens slut. Lämna förslag kring eventuellt behov av en ny strategi efter 2020.

Genomförande och resultat:

Projekt Nära Mat 2.0 – Revidering av strategin

Under 2019 sökte samordnaren, med stöd från styrgruppen, projektmedel för en revideringsprocess av strategin (projekt Nära Mat 2.0). Planen och målsättningen var att genomföra uppföljningsaktiviteter under 2020 för att sedan presentera en reviderad regional livsmedelsstrategi under år 2021. Covid 19 orsakade en förskjutning av denna process som istället kunde påbörjas den 10 november 2020.

Projekt Samordning Nära Mat 2021–2022

Under 2020 beslutade styrgruppen att ge samordnaren i uppdrag att söka finansiering för en fortsättning för samordningsuppdraget efter 2020. Samordnaren har då haft löpande kontakt med nationella aktörer och regionala finansiärer för detta ändamål. I augusti 2020 söktes projektmedel hos regionala finansiärer för ett nytt samordningsprojekt för åren 2021–2022. Medel beviljades från Region Norrbotten, Länsstyrelsen i Norrbotten och Sparbanken nord där Region Norrbotten gick in som huvudfinansiär. Detta är tänkt som ett överbyggnadsprojekt.

Nationellt påverkansarbete

Den nationella livsmedelsstrategin förväntas generera aktiviteter på regional nivå, men ingen riktad finansiering har ännu tillfallit de regionala aktörerna (Länsstyrelsen eller Regionen). Samordningsuppdraget för de regionala aktörerna är från och med år 2020 Tillväxtverket, som har möjlighet att framföra regionala behov för aktiviteter genom den nationella livsmedelsstrategin. Samordnaren för Nära Mat tog kontakt med Tillväxtverkets nationella representant under vårvintern 2020. Syftet var att synliggöra behoven av ett långsiktigt regionalt arbete och att riktade medel och uppdrag skulle ge bättre förutsättningar för detta i Norrbotten. En löpande dialog har förts under året, där även LD21 uttryckt de regionala behoven till departementet, efter initiativ från Norrbotten och Västerbotten. En förhoppning finns om att sådana medel skall riktas till regional verksamhet framöver. Inga sådana medel har avsatts. I ramdirektivet år 2021 uttrycks dock mycket tydligare att Länsstyrelsen skall driva arbetet och uppdraget ligger nu som nationellt mål 2 (jmf. mål nr 10 år 2020).

Länsstyrelsens ramdirektiv 2020

Länsstyrelserna ska redogöra för och bedöma hur de inom respektive myndighetsansvarsområde har bidragit till målen för den nationella livsmedelsstrategin (prop. 2016/17:104, bet. 2016/17:MJU23, rskr. 2016/17:338). Redovisningen ska baseras på indikatorer som väljs av länsstyrelserna.

Länsstyrelsens ramdirektiv 2021

Länsstyrelserna ska redogöra för och bedöma hur de utifrån den nationella livsmedelsstrategins mål (prop. 2016/17:104, bet. 2016/17:MJU23, 2016/17:338) driver det regionala livsmedelsstrategiarbetet i samverkan med regioner, organisationer, kommuner och näringsliv. Redovisningen ska baseras på indikatorer som väljs av länsstyrelserna.

Miljö

Målet med projektet är en hållbar samhällsutveckling. I projektet har stort fokus legat på att sammanställa och kommunicera de miljömässiga hållbarhetsfördelar som finns med att producera och konsumera norrbottnisk mat. Ett samarbete har funnits mellan Länsstyrelsens miljömålssamordnare och samordnaren för Agenda 2030 där aktiviteter genomförts med gemensamma mål.

Ett par exempel på genomförda åtgärder med koppling till miljö:

- Samarbete kring den regionala miljömålskonferensen som planerats för 2020 (och som pga Covid 19 genomförs 26 januari 2021) och har tema "Ett rikt växt och djurliv och ett öppet odlingslandskap". Samordnaren för Nära Mat har deltagit vid flertalet planeringsmöten och har tillsammans med personal från Landsbygdsenheten gett förslag på lämpliga föredragshållare.
- Den konsumentinriktade kampanjen "Mer norrbottnisk mat på tallriken" från 2019-2020 presenterar "8 anledningar att välja norrbottnisk mat". Samordnaren för Nära Mat har där sammanställt hållbarhetsfakta om den norrbottniska maten. Den 17 hållbarhetsmålen i Agenda 2030 har då varit en mycket viktig utgångspunkt. Referenser som "När vi miljömålen?" (uppföljning av miljömålen i Norrbotten) använts tillsammans med exempelvis Prince-rapporten från Naturvårdsverket och fakta från Jordbruksverket. Kampanjen har spridits på webbplatsen www.mernorrbottniskmatpatallriken.nu tillsammans med filmer på youtube och allt material har spridits på sociala medier där sponsring också varit en nödvändig åtgärd för att få spridning.

Jämställdhet, integration och mångfald

Projektet har inte direkt att jobba med integrationsfrågor. Däremot har samordnaren för Nära Mat tagit stor hänsyn till att synliggöra representanter med olika kön, åldrar, verksamheter och ursprung (både regionalt och nationellt) på de aktiviteter som genomförts.

Ett par exempel på genomförda åtgärder med koppling till jämställdhet, integration och mångfald:

- I externa projekt finns representation från olika nationaliteter och folkgrupper, exempelvis i länets REKO-ringar och på marknader där många olika människor och matkulturer samlas. Denna typ av aktiviteter möjliggör handel av mat mellan kulturer och människor, som inte är lika självklara i den ordinarie livsmedelshandeln.
- I det kommunikations material som producerats har stor hänsyn tagits till att finna en bred representation och mångfald av människor och mat. Samordnaren har lagt stor vikt vid att synliggöra olika åldrar, kön, ursprung, produktionsinriktningar och representanter från olika delar av länet.
- Vid offertförfrågningar och upphandling av kommunikativa tjänster och studiebesök har jämställdhets och mångfaldsperspektivet uttryckts tydligt.
- Människors möjlighet att kunna konsumera hållbara produkter styrs av socioekonomiska förutsättningar. Ekologiska livsmedel och mathantverk är dyrare, medan den mer storskaliga norrbottniska produktionen är något billigare. Vi har i Norrbotten produktion av livsmedel som säljs i olika prisklasser. Alla livsmedel från länet har miljömässiga hållbarhetsfördelar jämfört med många av de importerade alternativen. I Nära Mat har vi tydligt kommunicerat att "så länge du väljer norrbottnisk mat så gör du ett hållbart val".

Detta budskap möjliggör för konsumenten att lättare finna en livsmedelsgrupp, med norrbottniskt ursprung, som passar den egna plånboken.

- Projekten ”Stadsnära odling” som genomförts i Övertorneå och Boden plus ett projekt i Pajala kommun har haft inriktning integration. Även landsbygdsutvecklare i Luleå kommun har jobbat med integration i odlingsprojekt.

Integrationssamordnaren på Länsstyrelsen, den sakkunniga i jämställdhetsfrågor och samordnaren för Nära Mat har inte haft regelbunden kontakt under projektets gång.